

Inkubátor pályázat

A választási szabályozás fejlődése és a pártrendszerek működése a Kelet-Közép Európában

kutatócsoport létrehozására

A kutatócsoport jellege és tervei

Az induló interdiszciplináris kutatócsoport célja a címnek megfelelően a rendszerváltás utáni kelet-közép-európai választási szabályozás fejlődésének a kutatása, különösen abból a szempontból, hogy az hogyan hatott ki a pártok belső, illetve külső életére, valamint a legfontosabb közjogi intézmények működésére. Bár a legtöbb kelet-közép-európai választási rendszer alapjait már a rendszerváltás éveiben rakták le, az elmúlt két évtizedben mégiscsak sor került bizonyos változásokra – akár komoly, akár finom újrhangolásra. Majdnem mindegyik ilyen változás valamilyen formában hatással volt az egész párt- és politikai rendszerre.

A választási rendszert komplex módon célszerű vizsgálni, azaz nemcsak a szuverenitás gyakorlása szempontjából legfontosabb országos szintet, hanem a regionális és lokális szintet is vizsgálat tárgyává célszerű tenni. Egy politikai rendszer működését azonban nem lehet csak a választási törvényeken keresztül megérteni, hiszen a választási szabályokon kívül az adott társadalom története és kulturális-mentális állapota is nagymértékben meghatározza annak „alapsejtjeinek” tartott pártoknak az életét. Nem elhanyagolható szerepet játszanak természetesen a párt- és egyéb egyesületi törvények.

Miután a tervezett kutatás döntően a Kelet-Közép-Európa államaira (azaz alapvetően a visegrádi országokra és a Magyarország meghatározó szomszédjaira) irányul, ahol éppen a magyarok alkotják az egyik legmarkánsabb kisebbségi közösséget, a kutatás során mindenképpen hangsúlyosan figyelembe kell venni a nemzetiségi kérdés hatását a politikai rendszerre, valamint a politikai rendszer hatását a nemzetiségek közéletére. Mindez akkor is ki kell hangsúlyozni, amikor a nemzetiségi kérdés nem alkotja a tervezett vizsgálat legfőbb fókuszát. Továbbá nem szabad szem elől téveszteni a migrációs aspektust sem, hiszen a legutóbbi térségbeli választások kampányok is jelzik, hogy a diaszpórában élő honfitársak megszólítása egyre nagyobb szerepet játszik a politikában. Azon országok esetében, amelyek már az EU tagjai továbbá tekintettel kell lenni az összeurópai és transznacionális politikai dimenzióra.

A létrehozandó kutatócsoport legfőbb konkrét kutatási célkitűzései:

1. A választási szabályozás fejlődése az 1989-től kezdve napjainkig és a térség meghatározó pártrendszerei. A konkrét módosítások, változások (például a küszöbmozgatások, a többségi-arányos skálán történő elmozdulások stb.) hatásvizsgálata az egyes közjogi intézmények működésére (például a parlamentek, illetve az önkormányzati képviselőtestületek működőképességére, a kormányok stabilitására, az államfők jogállására stb.)

2. A pártok belső élete – a frakciózás hagyományai, a „vezérek” és a média szerepe a belső életükben, a korrekciós mechanizmusok megléte, illetve hiánya, a tagsági formák és a szavazópolgári mobilizáció hagyományos és újszerű formái.
3. A pártok és a „társult” intézményeik – az ifjúsági szervezetek, a tudományos-szervező háttérintézmények, a társadalmi-gazdasági „páholyok” szerepe, a választópolgárok szubkultúrákká szervezésének kísérletei stb. E témakör jogi háttérének szabályozása.
4. A pártok működésének európai és a határokon átnyúló aktivitásai. Jogi, intézményi és társadalmi keretek. A határokon átnyúló kampányolás, illetve pártszervezés problémái. Az ország területén kívül történő szavazás módozatai, azaz a külhoni szavazás.
5. A külföldi bevándorlók politikai integrációjának dilemmái. Az erre vonatkozó konkrét választójogi és közéleti integrációs megoldások, a párttagság kérdése, a választási kampányok finanszírozásában való részvétel stb.
6. A pártprogramok és az ideológiák szerepe és súlya, illetve súlytalansága a kelet-közép-európai térségben. (Ezen célkitűzésen belül egyik fontos rész cél egy jól strukturált adatbázis létrehozása, különösen, ami a nemzetiségi és migrációs problematika exponálását illeti.)
7. A nemzetiségi kisebbségi politizálás sajátosságai, lehetséges keretei, az optimális opciói, az „aktivizmus” és „negativizmus” dilemmái, az egyes politikai koordinátarendszerek (például az anyaországi, a szülőföldi és a szupranacionális szinten, keretek) átfedései, az egymást keresztezése, az egymást felerősítő, illetve kiltó hatásai.

A kutatás rövid ütemterve

A kutatás kezdő és záró időpontja: 2013. szeptember 1. – 2015. augusztus 31. A 2 évre tervezett kutatás során félévente egy workshop jellegű tematikus tanácskozássra kerül majd sor, amelyen a belső, azaz a kutatóközponti kutatókon kívül a meghívás alapján a külsősök is részt vehetnének.

A workshopok és a várható eredmények jellege, formája

Az első workshop mindenképpen metodológiai és terminológiai jellegű lenne, a további workshopok, illetve konferenciák már egy-egy konkrét, a fenti pontokhoz igazodó résztéma köré épülnének. A kutatás során elért részeredményeket döntően a szakfolyóiratokban szeretnénk publikálni, valamint a working paper formában. Az „első körös” publikációk nyelve a magyar lesz, végén pedig az eredményeket egy terjedelmesebb és részletesebb angol nyelvű összefoglalóban is szeretnénk közzé tenni. Ez a munkamódszer segítené a kutatóközpont nemzetközi megjelenését (különösen a nevesebb folyóiratokban) is, az összefoglaló tanulmányok csapatmunka eredményeként születnének meg, ami egyrészt erősítené és alátámasztaná sokrétűségüket, megalapozottságukat, valamint hozzájárulna a kutatóközponton belüli belső kohézió erősödéséhez.

A kutatásban részt venni szándékozó kollégák köre (az intézetek szerinti ábécés sorrendben):

MTA TK JTI: Halász Iván, Nótári Tamás, Schweitzer Gábor

MTA TK KI: Bárdi Nándor és Fedinec Csilla

MTA TK PTI: Horváth Attila, Oross Dániel

MTA TK SZI: Gerő Márton

A potenciálisan bevonandó külső szakértők köre (példálózó jelleggel): Daniel Klimovský (Kassa), Zdeněk Koudelka (Brno), Öllős László (Somorja), Tóth Mihály (Kijev), stb.

A tervezett kutatócsoport belső működési rendje

A kutatócsoport stratégiai döntéseit a kutatók közössége hozná meg lehetőleg konszenzussal vagy egyértelmű többséggel. A kutatócsoporton belüli szervezeti munkát két egyeztető koordinátor koordinálná. A kutatói időráfordítás minden egyes résztvevő esetében 0,1 %-os lenne. A megpályázott összeg egyenlő arányban kerülne felosztásra, valamint ebből az összegből történne a külsősök eseti megbízás alapú finanszírozása is.

A pályázati összeg

A megpályázott összeg: évente 4 500 000 forint, ebből 1 000 000 forint előreláthatólag a külsősök bevonását szolgálja. A projektben résztvevő kutatók későbbiekben plusz pályázati források megszerzésére fognak törekedni, a témára és a regionális összefüggéseire való tekintettel lehetőleg a Nemzetközi Visegrádi Alaptól, valamint megpróbálják kapcsolódási pontokat találni az egyéb induló vagy már működő hasonló jellegű kutatásokhoz.

Budapest, 2013. április 30.

Dr. Halász Iván PhD

kutatás koordinátor